

УДК 336.221.225

*Вікторія Ополінська***РОЛЬ ПРОБЛЕМ ОПОДАТКУВАННЯ У РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ***Викторія Ополинская***РОЛЬ ПРОБЛЕМ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ В РАЗВИТИИ ЭЛЕКТРОННОЙ ТОРГОВЛИ В УКРАИНЕ***Viktoriia Opolinska***THE ROLE OF TAXATION PROBLEMS ON THE DEVELOPMENT OF E-COMMERCE IN UKRAINE**

Торгівля в мережі Інтернет позиціонується не як окрема галузь, а як сукупність взаємодіючих факторів, що утворюють цілий комерційний комплекс. Електронна торгівля активно проникла в економіку всіх країн розвинутого сектору і сектору, що розвивається. У статті визначено характерні особливості, переваги та недоліки функціонування, а також питання проблем оподаткування електронної торгівлі в Україні.

Ключові слова: електронна торгівля; інтернет-економіка; інтернет-магазин; проблеми оподаткування.

Бібл.: 10.

Торговля в сети Интернет обосновалась не как отдельная отрасль, а как совокупность взаимодействующих факторов, образующих целый коммерческий комплекс. Электронная торговля активно проникла в экономику всех стран развитого и развивающегося сектора. В статье определены характерные особенности, преимущества и недостатки функционирования, а также вопросы налогообложения электронной торговли в Украине.

Ключевые слова: электронная торговля; интернет-экономика; интернет-магазин; проблемы налогообложения.

Библ.: 10.

Internet commerce is not a separate industry, but a combination of interacting factors that form the entire business. E-commerce has been actively penetrated into the economy of all developed and developing countries. In the article the characteristics, advantages and disadvantages of the operation, as well as the problems of taxation of electronic commerce in Ukraine.

Key words: E-commerce, Internet economy, online store, taxation problems.

Bibl.: 10.

JEL Classification: H20; H21; H25

Постановка проблеми. Сьогодні електронна торгівля стала важливою частиною нашого повсякденного життя. Наслідки глобалізації і нові технології підвищують рівень електронної торгівлі. Електронна торгівля надає підприємствам можливість продавати свої товари і послуги альтернативним способом по всьому світу, щоб споживачі легко отримували доступ до товарів і послуг. Оподаткування електронної торгівлі є важливим питанням для країн, підприємств і споживачів, які хочуть стати учасником інтернет-бізнесу.

Разом з тим дослідження цієї теми є актуальним тому, що такий вид купівлі-продажу товару та послуг є досить специфічним у сфері підприємницької діяльності. Адже цифровий рух грошових коштів досить складно відслідкувати і виникають труднощі щодо контролю за сплатою податків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Разом із розвитком інтернет-технологій все більше українських і зарубіжних учених присвячують свої наукові праці електронній торгівлі. Але поки що у більшості досліджень розкрито особливості створення та функціонування інтернет-магазинів, їх розвитку; розглянуто теоретичні основи та принципи електронної торгівлі. До науковців, які поглиблено досліджують проблеми обліку, законодавчого регулювання та оподаткування підприємств електронної торгівлі, можна віднести: Т. Затонацьку, Н. Борейко, В. Коротуна, С. Познякова, В. Плескач та ін.

Постановка завдання. На основі наукових праць визначити характерні риси електронної торгівлі; розглянути її ключові переваги та недоліки для суб'єктів економічної діяльності; дослідити специфіку проблем оподаткування цієї сфери бізнесу у світі; проаналізувати стан, основні тенденції розвитку та питання оподаткування електронної торгівлі в Україні.

Виклад основного матеріалу. За невеликий проміжок часу електронна торгівля стала одним із сегментів світової економіки, який найбільш динамічно розвивається. Не залишаються осторонь і українські інтернет-підприємства, оскільки електронна торгівля є перспективним видом діяльності, який не потребує значних витрат, порівняно з традиційними видами господарської діяльності. Крім того, існує можливість ведення бізнесу в країнах із найбільш сприятливим податковим кліматом [8].

Серед вітчизняних учених панують визначення електронної торгівлі як виду бізнес-активності, в якій комерційна взаємодія суб'єктів бізнесу здійснюється за допомогою глобальної комп'ютерної мережі Інтернет (інтернет-бізнес). На нашу думку, не обов'язково розглядати електронну торгівлю тільки як торгівлю за допомогою комп'ютера, а вважати електронну торгівлю як торгівлю, яка здійснюється через мережу Інтернет за допомогою різних пристроїв, зокрема мобільних.

Найпоширенішою формою інтернет-бізнесу є підприємства електронної торгівлі (інтернет-магазини) – місце в Інтернеті, де відбувається прямий продаж товарів споживачеві (юридичній або фізичній особі). При цьому розміщення споживчої інформації, замовлення товару й угода відбуваються всередині мережі (на сайті інтернет-магазину) [9].

У цьому дослідженні розглянуто розвиток електронної торгівлі та фактори, що впливають на її зростання. Податкові проблеми торгівлі в мережі Інтернет мають важливе значення для урядів різних країн, бізнесу та споживачів. Купівля та продаж через Інтернет без будь-яких кордонів призводить до проблем з оподаткуванням. Труднощі у визначенні того, яка країна або держава мають податкову силу, звільнення від оподаткування через фізичну неприсутність, різноманітно оцінюючи товари та послуги країнами, застосовуючи різноманітну податкову політику та ставки податку, ризик подвійного оподаткування – це лише частина проблем оподаткування. Щоб заблокувати небажані факти, такі як податкові втрати та ухилення від сплати податків, країни ще не знайшли універсального рішення [5].

Як і для будь-якого бізнесу, для початку торгівлі через Інтернет необхідно зареєструватися як суб'єкт підприємницької діяльності – фізична особа, або створити юридичну особу та стати на облік в органах Державної фіскальної служби України [4]. Варто зазначити, що до оподаткування інтернет-магазинів не застосовується якийсь індивідуальний підхід. Як і для інших компаній, Державна фіскальна служба України користується двома системами оподаткування: загальною та спрощеною. В результаті, окремі суб'єкти економічної діяльності знаходять різні шляхи ухилення від сплати податків, зокрема, вони уникають державної реєстрації підприємницької діяльності та не вносять доходи, отримані від ведення інтернет-бізнесу, у податкові декларації.

Окремі науковці вважають, що серед сфер, в яких була виявлена необхідність регулювання проблемних питань, пов'язаних з електронною торгівлею, можна виділити такі: оподаткування, митні правила, захист права інтелектуальної власності, проблема назв доменів, відповідальність провайдерів послуг Інтернету, протиправний і шкідливий зміст контенту, система електронних платежів і захист прав споживачів [5].

Також, враховуючи, що визначення місця розташування продавця та споживача при здійсненні транзакції в Інтернеті є складним, тому існує ймовірність втрати податкових надходжень, адже електронна торгівля дозволяє підприємствам отримувати дохід без будь-якої фізичної присутності [1]. У цьому контексті податки мають виконувати, перш за все, регулюючу функцію, яка врахує не тільки збалансування податкового навантаження, а й перспективність розвитку інтернет-бізнесу в Україні.

Український ринок електронної торгівлі демонструє стрімке зростання, про що свідчать результати дослідження, оприлюднені Асоціацією електронної комерції (E-commerce Europe) в Європі. У цілому, за прогнозами, оприлюдненими європейською

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

структурою, загальні обсяги онлайн-продажів товарів і послуг у Європі на кінець 2016 року сягнули 530,5 млрд євро. У 2015 році цей показник становив 459,6 млрд євро, тож зростання становить 15,43 %.

За прогнозами, в 2017 році обсяги продаж в Інтернеті в європейських країнах становитимуть 602 млрд євро, в 2018 році – 660 млрд євро [7].

Попри позитивну статистику й оптимістичні прогнози, експерти Асоціації електронної комерції загалом не задоволені станом галузі і головні завдання, які наразі стоять перед торговцями, вбачають у розширенні їхнього бізнесу в інших країнах. Слід зосередитися на фрагментації, питаннях оподаткування (ПДВ) й логістиці.

Населення України становить 42,4 мільйона людей, з яких 58 % використовують Інтернет. 3,7 мільйона цих інтернет-користувачів є клієнтами підприємств електронної торгівлі. Ці покупці в середньому витрачають 286 євро на рік. Але, незважаючи на це, Україна увійшла в п'ятірку з найменшим показником інтернет-доступу населення [6].

Електронна торгівля дозволяє покупцям купувати швидше, робити покупки цілодобово, охоплюючи більше товарів і послуг без кордонів. Також забезпечує швидший продаж, досягнення більшої кількості клієнтів, менші адміністративні витрати, торгівля без фізичної присутності, легкість запуску та управління компанією з погляду бізнесу. Недоліки електронної торгівлі – це недобросовісні власники інтернет-магазинів, несертифікована продукція, ошукані споживачі та проблеми безпеки. Більшість країн намагаються зробити електронну торгівлю більш надійною та вирішити ці проблеми за допомогою необхідних правових норм.

За відсутності державного регулювання та за активної діяльності компаній на міжнародному ринку в Україні вже сформувалася певна практика взаємодії між користувачами та постачальниками послуг, однак уся ця галузь перебуває на початкових стадіях розвитку, а тому в подальшому існує можливість вносити концептуальні зміни в розвиток галузі електронної торгівлі.

Також зазначимо, що національна система оподаткування має враховувати певну специфіку електронної економічної діяльності, зокрема:

- питання врегулювання відповідальності та захисту прав споживачів і, звісно, визначення органу, який буде опікуватися цими питаннями. Хоча на сьогодні існує Державна інспекція України з питань захисту прав споживачів, проте вона не має достатніх функцій для моніторингу та вжиття необхідних заходів для дієвого захисту споживачів у мережі Інтернет;
- питання про податковий і митний режими для постачальників і користувачів послуг і товарів, що придбаваються та надаються в мережі або через мережу Інтернет;
- не менш важливими є питання умов доступу до мережі Інтернет і можливих варіантів моніторингу користувачів, адже користувачами послуг мережі є зовсім різні категорії людей, а тому їх дії через мережу Інтернет можуть нести різні правові наслідки;
- питання податкового електронного документообігу, обліку та звітності, аудиту, ревізії та контролю; надання юридичної сили електронним документам у фінансово-господарських операціях;
- формування електронних баз даних про суб'єктів електронної економічної діяльності в Україні.

Також слід звернути увагу на захист інтелектуальної власності, питання конфіденційності, правового регулювання електронних платежів, питання відповідальних за розвиток інфраструктури і юрисдикції. З урахуванням того, що в перспективі неминуче підсилиться роль транскордонного надання послуг через Інтернет, слід, очевидно, дуже ретельно і зважаючи на всі наслідки враховувати можливі ризики за цим способом пос-

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

тавки послуг у тих секторах, де він відіграватиме зростаючу роль (фінансові, освітні, медичні, туристичні та багато інших професійних послуг).

Усе вищевикладене дає чітке уявлення, який значний обсяг роботи належить виконати законодавцям, урядовим і приватним структурам, пов'язаним з цією перспективною галуззю, щоб дати потужний імпульс розвитку електронної торгівлі, а також скеровувати процес її подальшого розвитку в необхідне русло з урахуванням міжнародних норм і вимог.

Висновки і пропозиція. Оскільки технологічний прогрес буде зростати, результати електронної торгівлі ставатимуть все більш складними, що створюватиме додаткові перешкоди для податкових органів.

Таким чином, для стимулювання ефективного розвитку підприємств, що здійснюють електронну торгівлю, а також своєчасної та в повному обсязі сплати податків необхідно застосовувати диференційований підхід до оподаткування суб'єктів господарювання у сфері електронної торгівлі: враховувати величину підприємства, обсяги прибутку та чисельність персоналу. Також необхідно уважно аналізувати результати досліджень міжнародних організацій, які вивчають зазначені проблеми, оскільки електронна торгівля має транскордонний характер і потребує узгодженого підходу всіх держав світу для визначення найбільш оптимальних напрямів оподаткування електронної торгівлі. Податкові відносини повинні бути гармонізовані, податкові процедури – спрощені. Ці заходи будуть сприяти ефективному розвитку електронної торгівлі в Україні. У цьому вбачаємо перспективи подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. *Борейко Н. М.* Оподаткування електронної комерції: досвід іноземних країн [Електронний ресурс] / Н. М. Борейко // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Економіка. – 2009. – № 1. – С. 143–147. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2009_1_22.
2. *Коваленко Ю. М.* Мінімізація податкових зобов'язань при здійсненні операцій у сфері електронної комерції / Ю. М. Коваленко, Н. М. Борейко // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право) : зб. наук. пр. – Ірпінь, 2010. – № 3. – С. 70–73.
3. *Про електронну комерцію* : Закон України від 3 вересня 2015 року № 675-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 45. – Ст. 410.
4. *Податковий кодекс України* від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
5. *Arthur J. Cockfield.* The rise of the OECD as informal 'World Tax Organization' through national response to E-commerce Tax Challenges / Arthur J. Cockfield // *Yale Journal of Law and Technology*. – 2006. – Vol. 8. – Pp. 136–187.
6. *E-commerce Europe* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ecommerce-europe.eu/research-figure/ukraine>.
7. *European E-commerce Report (2017)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ecommerce-europe.eu/research/ecommerce-europe-reports>.
8. *John D. McKinnon.* Tax Proposals Would Move U.S. Closer to Global Norm (March 29, 2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.wsj.com/articles/tax-proposals-would-move-u-s-closer-to-global-norm-1427659773>.
9. *Organization for Economic Cooperation and Development, Model Tax Convention on Income and on Capital (Paris, OECD, 2000)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oecd.org/ctp/treaties/model-tax-convention-on-income-and-on-capital-2015-full-version-9789264239081-en.htm>.
10. *The Global Information Technology Report (2016)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2016/networked-readiness-index>.

References

1. Boreiko N.M. (2009). Opodatkuvannia elektronnoi komertsii: dosvid inozemnykh krain [E-Commerce Taxation: Experience of Foreign Countries]. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Ser.: Ekonomika – Bulletin of the Academy of Customs of Ukraine. Ser.: Economics*, № 1, pp. 143–147. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2009_1_22.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

2. Kovalenko, Yu.M., Boreiko, N.M. (2010). Minimizatsiia podatkovykh zoboviazan pry zdiisnenni operatsii u sferi elektronnoi komertsii [Minimization of tax obligations in the course of transactions in the field of e-commerce]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy (ekonomika, pravo) – Scientific Herald of the National University of State Tax Service of Ukraine (economics, law)*, № 3, pp. 70–73 (in Ukrainian).
3. Pro elektronnu komertsiiu: Zakon Ukrainy vid 3 veresnia 2015 roku № 675-VIII [About Ecommerce: Law of Ukraine on September 3, 2015 № 675-VIII] (2015). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, № 45, article 410 (in Ukrainian).
4. *Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 № 2755-VI* [Tax Code of Ukraine on December 2, 2010 № 2755-VI]. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (in Ukrainian).
5. Arthur J. Cockfield (2006). The rise of the OECD as informal ‘World Tax Organization’ through national response to E-commerce Tax Challenges. *Yale Journal of Law and Technology*, vol. 8, p. 136–187.
6. *E-commerce Europe* (2016). Retrieved from <https://www.ecommerce-europe.eu/research-figure/ukraine>.
7. *European E-commerce Report* (2017). Retrieved from <https://www.ecommerce-europe.eu/research/ecommerce-europe-reports>.
8. John D. McKinnon (2015). Tax Proposals Would Move U.S. Closer to Global Norm (March 29, 2015). Retrieved from <http://www.wsj.com/articles/tax-proposals-would-move-u-s-closer-toglobalnorm-1427659773>.
9. *Organization for Economic Cooperation and Development, Model Tax Convention on Income and on Capital* (2000, Paris, OECD). Retrieved from <http://www.oecd.org/ctp/treaties/model-tax-convention-on-income-and-on-capital-2015-full-version-9789264239081-en.htm>.
10. *The Global Information Technology Report* (2016). Retrieved from <http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2016/networked-readiness-index>.

Ополінська Вікторія Валентинівна – аспірант кафедри бухгалтерського обліку, Університет державної фіскальної служби України (вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, 08201, Україна).

Ополинская Виктория Валентиновна – аспірант кафедри бухгалтерського учета, Університет державної фіскальної служби України (ул. Університетська, 31, г. Ірпінь, 08201, Україна).

Opolinska Viktoriia – PhD student of the Department of Accounting, University of State Fiscal Service of Ukraine (31 Universytetska Str., Irpin, 08201, Ukraine).

E-mail: kovalv25@gmail.com